

Fänneslunda-
Grovarö kyrka

SÖDRA VINGS PASTORAT

Södra Vings pastorat omfattar Södra Vings församling, med Södra Vings, Härna, Fänneslunda-Grovare och Varnums kyrkor samt Trogareds Kapell, och Hällstads församling, med Hällstads, Murums, Möne och Kärråkra kyrkor. I Södra Vings pastorat har det firats gudstjänst allt sedan 1100- talet och fortfarande, i allra högsta grad, hålls här gudstjänster, mässor, dop, konfirmationer, bröllop och begravningar. Här bedrivs körverksamhet, barngrupper med mera. Vid intresse anordnas även visningar i de olika kyrkorna och för den som önskar läsa mer om de olika kyrkorna i pastoratet erbjuder riksantikvarieämbetets bebyggelseregister många och detaljerade fakta om kyrkorna.

Har ni några funderingar eller frågor- kontakta gärna oss direkt på pastorsexpeditionen, via telefon eller över mail, så hjälper vi er direkt, eventuellt kopplar vi er vidare till kyrkoherde, komminister, barnledare, kyrkomusiker eller kyrkovaktmästare, beroende på ärendets typ.

Vänligen/ *Södra Vings Pastorat*

Besöksadress: Boråsvägen 5, 523 74 Hökerum

Telefon: Pastorsexpeditionen: 0321-510 82

Mail: sodra.vings.pastorat@svenskakyrkan.se

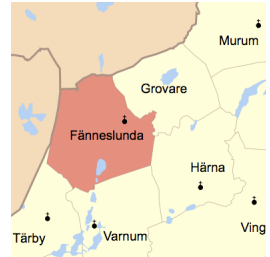
Hemsida: www.svenskakyrkan.se/sodra.vings

Två byar

Grovare skrevs 1386 Growarom och kommer från en bebyggelse vid den äldre kyrkan. Efterleden kan innehålla *vara* - 'höglänt markområde, grusmark'. Förleden kan möjligen innehålla ett äldre namn på sjön Grösken, Gro(e) som då innehåller gro, 'växa' syftande på översvämningar.

Namnet Fänneslunda skrevs 1327 Ffämislundum och kommer från den äldre kyrkbyn. Efterleden innehåller lund. Förleden har osäker tolkning, kan möjligen innehålla ortnamnet Fänäs av få och näs, boskap, udde/halvö.

Grovare och Fänneslunda ligger sida vid sida och hade ursprungligen var sin kyrka. Från senare hälften av 1700- talet ivrade stiftsledningen i Skara på att de båda socknarna, i de tidiga planerna även Härna socken, skulle göra gemensam sak, riva sina undermåliga små och mörka tempel för att resa ett gemensamt gudshus. Det dröjde ända till 1870- talet innan kyrkbygget kom igång och då endast med Fänneslunda och Grovare socknar med på skutan. Den nya förenade kyrkan förlades nästan på gränsen mellan de båda socknarna, 2 kilometer nordost om Fänneslunda gamla kyrka. Grovares gamla kyrka hade enligt allmogens uppfattning "stätt sedan syndafallet" och hörde nog mycket riktigt till de äldre medeltidstemplerna. Den var byggd av kullersten som fogats samman med kalkbruk. När kyrkan revs 1873 lämnades ansevärliga högar av sten kvar som blev liggande långt in på 1920-talet då kyrkplatsen iordningställdes i värdigare skick. 1923 restes en sten som markerar minnet över kyrkan. Fänneslunda gamla kyrka var också den i sten, tornlös och härstammandes ifrån 1100- talet. Fönstren var små, få och rundbågiga. Gamla Fänneslunda kyrka lämnades att förfalla vid tillkomsten av Fänneslundas och Grovares nya kyrka. 1936 utgrävdes och konserverades dock kyrkoruinen och sedan 2009 anordnas en visfestival i ruinen.

De båda socknarna gränsar till varann

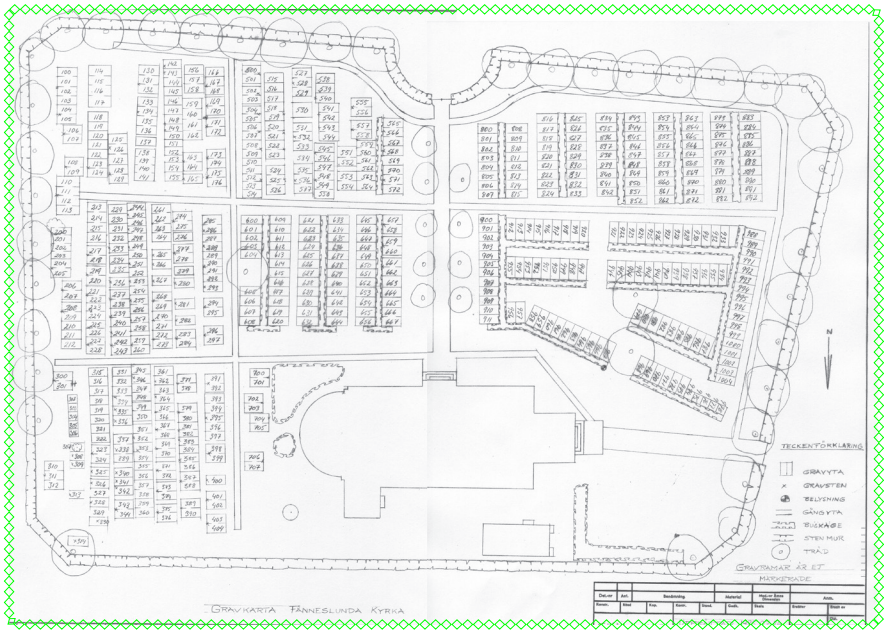
Ovan: Fänneslunda kyrkoruin
Nedan: Nattviol

Gemensam kyrka

Den gemensamma kyrkan står på en höjd norr om landsvägen i ett landskap med små hagar och lövdungar. Platsen som kyrkan förlades till hade inte haft någon kyrka innan denna nuvarande kyrkan anlades 1874.

Ett par smidesgrindar med solliknande motiv leder oss in på kyrkogården och upp mot kyrkan via en allé av björkar. Resningen av backen är inte stor men stegen saktas ändå ner ju närmare man kommer denna stora, av 1800- talet präglade, kyrka. Runt kyrkogården löper en stenmur och trädkrans av lönnar. Ett ängsparti har sparats på kyrkogården och här växer bland annat den väldoftande och fridlysta nattviolen som blommar i juni och juli.

Planritning Fänneslunda- Grovare K:A

Kyrktorn

Kyrktornet pekar upp mot himmelriket och påminner om kyrkans existens. Förr, i Sverige liksom i många andra länder, ansågs det fel och förmåtet att uppföra byggnader högre än kyrktornet

Kyrkklocka

Klockor kom inte att användas inom kristendomen förrän omkring år 535 i Italien. Kyrkklockan används för att sammankalla till mässa

Vapenhus

Kyrkans förrum. Vanligtvis i kyrkans västparti. Myten gör gällande att männen skulle lämna sina vapen här innan de steg in i kyrkan för mässan

Långhus

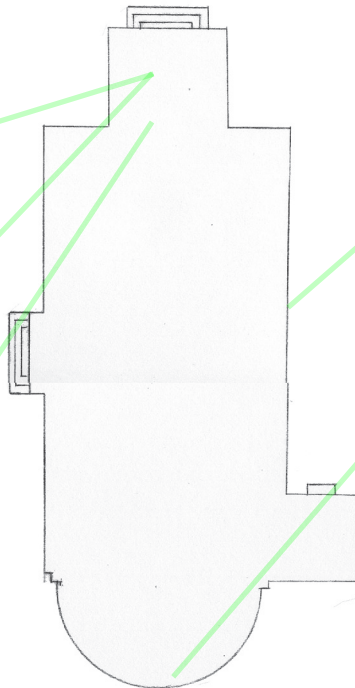
"Församlings rum" ofta med bänkrader längs med båda långsidorna. Förr i tiden fanns det en viss ordning för vart byborna skulle sitta

Kor

Den del där altaret är. Namnet kommer ifrån att kören normalt hade sin plats där

Sakristia

Utrymme för prästens omklädnad samt för förvaring av skrudor och kärl, oftast i anslutning till altare och predikstol

Exteriör

Ritningarna över Fänneslunda-Grovare kyrka gjordes redan 1868 av arkitekt Johan Fredrik Åbom vid Kungliga Överintendentsämbetet. Åbom har även ritat biblioteket i Skara. Ritningen över inredningen, med altarprydnad, altarring och predikstol, färdigställdes 1871 och 1874 stod kyrkan klar med 626 sittplatser till de dåvarande 755 personerna i församlingen.

Exteriören är tidstypiskt eklektisk (stilblandande), med inslag av flera av nys-tilarna; nyromanska drag över de rundbågiga öppningarna, nygotisk influens i den dekorativa masverksliknande lunettspröjsningen och nyklassicistiska inslag som symmetri med nord- och sydport samt en smäcker, öppen lanternin med hög spira, typiskt för sin tid.

Från den tid då träkors var kytum finns av naturliga själ inte många gravvårdar bevarade

En björkallé leder upp till kyrkans port

Detalj gravvård

1874

VISSTE DU:

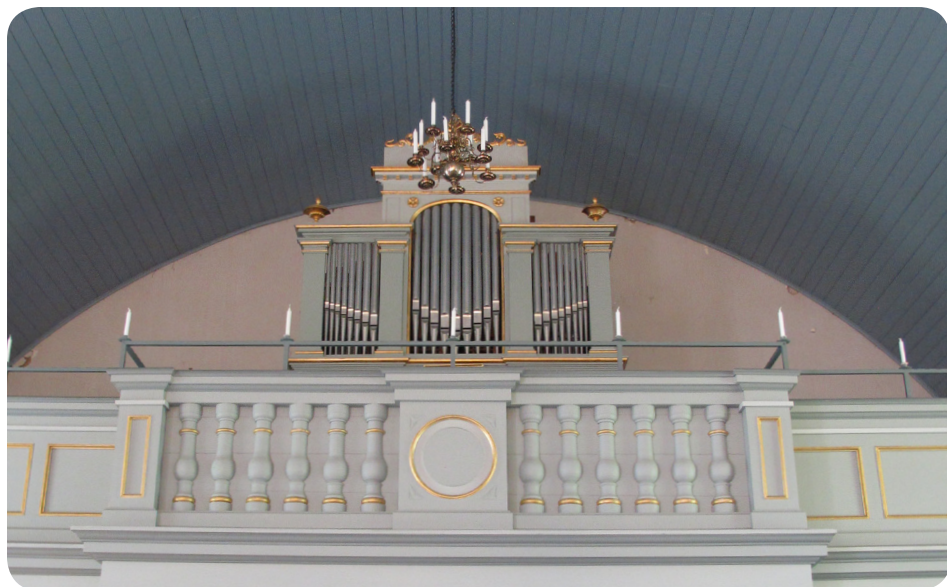
Prästgården äger en särställning i svensk kulturhistoria. Den var inte bara kyrkoherdens boställe utan tjänade också som sockens administrativa centrum, då kyrkoherden var en nyckelperson i socknens kommunala liv fram till kommunreformen 1862. Prästgården var även ett slags kulturellt centrum, då prästerna vanligen var de enda personerna med högre utbildning. De flesta prästgårdar är uppförda under 1800-talet, med herrgårdsliknande byggnader.

Interiör Rumsligt

Fänneslunda-Grovare kyrka är som gjord för körsång. Akustiken i den stora salkyrkan är tacksam och pampig. Soliga dagar tar korfönstren vara på ljuset på ett snudd på överrumplande sätt och koret med dess målningar riktigt badar i ljus. Ett förgyllt svepkors står framme på altaret. Målningarna i koret tillkom på 1930- talet. Dessa föreställer korsfästelse och himmelsfärd och konstnär var John Hedaues från Borås. Genom att slå ihop Fänneslunda och Grovare kyrkor blev församlingen helt plötsligt med dubbla uppsättningar av exempelvis nattvardssilver och dopfuntar. Det senare innebär att den nuvarande kyrkan är förunnad två medeltida dopfuntar. Barn från Fänneslunda socken döps i Fänneslunda gamla kyrkas dopfunt och barn födda i Grovare socken döps i sin dopfunt.

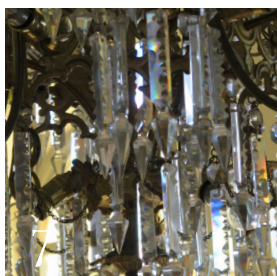
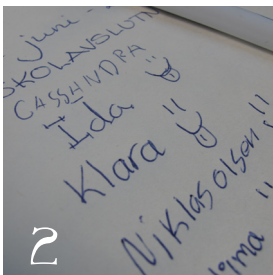

Det är högt i tak i vapenhuset, 1963 höjdes nämligen bjälklag och tak cirka en meter. Det plana trätaket är laserat nötblunt och en stor sexkantig plåtarmatur med glas lyser upp rummet.

Orgeln är signerad Söderling och är något av en kulturhistorisk raritet i sitt nästan orörda skick. Orgelbyggaren John Nikolaus Söderling var verksam i Göteborg i mitten av 1800-talet och hann under sitt yrkesverksamma liv med att bygga hela 150 orglar. De flesta av dessa är nu borta eller ombyggda. Orgeln som har sex stämmor; varav en är delad, stod ursprungligen i Saleby kyrka och inköptes till Fänneslunda-Grovare kyrka på 1890-talet. Den genomgick en mindre renovering 1983.

Detaljer & kuriosa

Kyrkobyggnader är i sig märkliga, i såväl användningsområde som utformning, och inte sällan har de flera hundra års historia på nacken. Många är de generationer och släkter som passerat och fortfarande passerar kyrkans verksamheter i flera av livets viktigaste skeden; dop, konfirmationer, bröllop och begravningar. Traditionen är att kyrkan skall prydas med det vackraste vackra. Här följer några av detaljerna i Fänneslunda-Grovare kyrka.

- 1.) "Till guds ära uppförd 1874"
- 2.) Gästboken skvallrar om sommarlov
- 3.) Kyrkomusikerna har en spegel vid orgeln för att kunna följa med i vad som sker i koret under gudstjänsten
- 4.) Kyrkan har numera plats för cirka 200 personer i och med nya och färre bänkrader

- 5.) Ljusbäraren står stadigt mot golvet
- 6.) En rikt dekorerad och förgylld klocka
- 7.) Kristallkronans prismet
- 8.) Dopskålen, cuppan, till Fänneslundas dopfunt, skänkt av godsägare Bengtsson 1909
- 9.) Detalj Grovare dopfunt

Att vara torpare i Fänneslunda, 1883...

Följande kontrakt är hämtat ur Grovare-Fänneslunda Hembygdsförenings häfte från 1883 om torp och torpare i bygden. 100 år efter det att kontraktet här nedan uppfördes dedikerade hembygdsföreningen foldern till dem som "på ett enastående sätt och under svåra förhållanden levde sina liv". En hisnande arbetsbörd breder ut sig ju mer man läser av tioårskontraktet. Titeln på stycket är "Till torpare antages...

- Ett minne från svunna dagar"

En av Sjuhäradsbygdens Tidnings läsare har uppvaktat oss med ett gammalt dokument, som vid närmare påseende befanns vara ett kontrakt mellan å ena sidan herr godsägaren och å andra sidan hans enkle torpare. När man läst igenom det finner man, att det inte precis var någon sinnekur att vara torpare det välsignade året 1883. Skyldigheterna tyckas helt och hållet och blott och bart endast vila på torparen.

Kontrakt.

Till torpare å torpet Perstorp under Sjögård antages från och med den 14 mars år 1884 emot följande vilkor nuvarande torparen Alfred Andersson därstädes.

1:o Torparen skall årligen till gården utgöra:

a) sex mansdagsverken i hvarje vecka, b) 30 kvinndagsverken efter budning, c) plocka 4 kannor lingon, d) spinna 15 blånor, e) underhålla den torpet tilldelta häradsvägen, f) handräckning i köket och trädgården, äfvensom vid linets rengöring utgöres i tur med öfvriga torpare emot erhållande av maten; men skulle torparen finna det fördelaktigt att mot erläggande av 5 kronor årligen fritagas från denna skyldighet, eger han rätt därtill.

2:o Torparen stenrödjer årligen å torpet åkerjord och denna sten i mur uppläges till minst 10 famnars längd, 4 fots höjd och bredd, helst i yttergränsen. Torparen underhåller ensam all hägnad mot Sjögårds egor.

3:o Hö, halm eller annat foder äfvensom gödsel af hvad slag som helst får ej från torpet afföras vid vite som lag bestämmer.

4:o Till nödige reparationer och nybyggnad af såväl hus som hägnader äfvensom till bakved erhåller torparen utsyning av skogseffekter samt förnämligast ris och stubbar till vedbrand, men förbjudes vid förlust av detta kontrakt och flyttning utan fardag all slags skogsåverkan.

5:o I händelse av sjösänkning är torparen skyldig afträda sjömaden, emot det att han erhåller motsvarande jord å annat ställe

7:o Jagt och fiske är förbjudet.

8:o Torpet skall väl underhållas, så till jord, hus som hägnader och vid afträdet aflemnas efter syn och i godt stånd.

9:o Torparens dräng står, då han arbetar vid gården i avseende till egaren eller den i hans ställe är under tjenstehjonstadsdagens föreskrifter. Endast fullt arbetsför sådan emottages att fullgöra dagsverksskyldigheten.

10:o Då resor till stad eller jernvägsstation af torparen företagas bör han derom underrätta och utträtta mindre budskickningar.

11:o Detta kontrakt gäller i 10 år eller till och med den 14 mars år 1894 såvida det punktligen uppfylles. såvida det punktligen uppfylles.

Sjögård den 31 juli 1883.

Axel Swedenborg

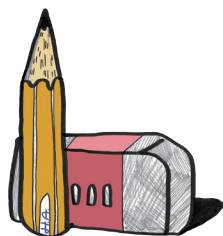
Bevittnas:

Göran Boije, Johan Ohlsson, Spånga.

Då helgedag intreffar å hvardag befrias torparen från utgörandet av denna dag.

Axel Swedenborg.

Södra Vings pastorat omfattar Södra Vings församling med Södra Vings, Härna, Fänneslunda-Grovaré och Varnums kyrkor samt Trogareds kapell och Hällstads församling med Hällstads, Murums, Möne och Kärråkra kyrkor. I Södra Vings pastorat har det firats gudstjänst allt sedan 1100-talet och varje enskild kyrka har sin historia och själ. I detta häfte ges en introduktion till Fänneslunda-Grovaré kyrka.

Form och innehåll:
Hanna Andersson